

KÖZMŰVELŐDÉS

Felelős szerkesztő: Wagner Sándor.

A lap szellemi részét illető cikkek a szerkesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénztári-, az esetleges reklám-cikkek pedig a kiadóhivatalnak (Papp György) küldendők

Megjelenik minden csütörtökön.

Az előfizetés díjai:

Egész évre	—	—	—	—	8	Kor
Félévre	—	—	—	—	4	
Negyedévre	—	—	—	—	2	

— Hirdetések díjszabás szerint. —

A Szent Atya jubileuma.

X. Pius pápa öszentsége f. év szept. 18-án éri meg pappá szenteltetésének ötvenedik évfordulóját. Ebből az alkalomból az egész kath. világ ünnepre készül. Nem maradhat el Magyarország sem. A magyar kath. püspöki kar közös pásztorlevelben hívja fel a hívek figyelmét az öröndetes jubileumra. A meleghangú körlevélnek közöljük bevezető és rendelkező részét:

Krisztusban szeretett híveink!

Szent öröm tölti el szívünket s irányítja tekintetünket ismét Róma felé, hol X. Pius pápa, Szentséges Atyánk, 1908. szept. 18-án pappá szenteltetésének ötvenedik évfordulóját üli. A gondviselés ötven év előtt vezette őt az oltárhoz, a szent köhöz, melyen első szentmise áldozatát bemutatta, hogy valamikor ő maga alapköve legyen oltárnak s egyháznak a krisztusi szó erejében: Te Péter vagy, vagyis köszál s e köszálon épitem föl anyaszent-egyházamat. — Ötven éve szenteltetelt föl s megindult szerető szívvel s buzgó lélekkel a Jópásztorinak nyomaiban, ki őt Tombolóba káplánnak, Salzanoba plébánosnak, később mantuai püspöknek s vellecei patriarkának rendelte, hogy végre rábizza egész nyáját s hozzá is mint egykor Péterhez intezze a buzdító kérdést: szeretsz-e jobban, jobban mint ezek? Legeltesd az én bárányaimat, legeltesd az én juhaimat!

Hogyne örvendeznénk tehát e napon, a Gondviselés ily nagy kegyelmének emlékűnnepén? Hogyne örvendezne e napon a hívek nyája annak a pásztorának, ki a legfőbb tekintélyt atyai szeretettel párosítja s kinek készséggel engedelmeskednek s örömmel hódolnak a katolikusok milliói? Az ő ünnepe a mi ünnepünk, az ő öröme a mi örömünk. Hiszen a Péter szikláján épült háznak mi vagyunk lakói s ő a sáfárja s a pokol elleni harcoknak mi vagyunk megvívói s ő vezérünk s ugyancsak a katolikus egyház Krisztus családja, mely a pápában tiszteli fejét; fej, sáfár, atya, vezér ő nekünk; ha tehát ő örvend, az a mi családi ünnepünk s ha ő győz, az a mi diadalunk. Szítsuk hát föl ez ünnepen hitünk s szeretetünk láng-

ját s hogy minél lelkesebben vehessünk részt Szentséges Atyánk örömeiben, szívleljük meg ez ünnep alkalmából azt, hogy kicsoda nekünk a pápa, — hogy mily kincseket őriz számunkra s mily kegyelmeket közvetít általa az Úr!

A jubileumi ünneplés módozataira nézve pedig a következőket rendeljük:

1. Újúlunk meg mindenekelőtt lelki- leg s e jubileumi év folyamán szítsuk föl, ahol csak lehet misszió ájtatosságokkal s a szentségekhez való gyakoribb járulással lelki életünket, hogy mint az egyház élő s öntudatos tagjai annál buzgóbban s érdemszerzőbben mutathassuk be imánkat Szentséges Atyánkért.

2. Működjenek közre templom és iskola, szöszék s iskolai ünnepélyek a katolikus önérték ébresztésében. Fejtsük ki az Úr Jézus gondolatait s imádandó szándékait az egyházzal s annak köszáláról, a pápáról, hogy ismervén ezeket, az egyház s a pápa hü és lelkes fiainak bizonyuljunk.

3. Főleg városokban, iskolákban, oltáregyletekben, kath. körök s ifjúsági egyletekben mutassák ki híveink szeretetüket Szent Atyánk iránt közösen felajánlott, nyilvános sz. áldozásokkal, boldogulásáért följajánlott sz. misékkal. Járuljanak kivált a jubileum uapján minél többen a szent áldozáshoz. Szentséges atyánknak bizonyára nagy öröme szolgálna, ha kimutathatnók az ájtatosságok s főleg az érte följajánlott áldozások számát is.

4. Szentséges Atyánk anyagi támogatásának céljából kérjük s buzdítjuk k. híveinket, hogy ajánlják föl neki jubileumi péterfilléreiket. Ne maradjon ki senki a szeretet s viszonzás e kegyeletes művéből; ki mit adhat, adjon; legyen ez a jubileumi adomány lerovása nemcsak gyermeki szeretetünknek, hanem a magyar nép nemzeti nagy adósságának a pápák jótéteményeiért. Ez alkalomból figyelmébe ajánljuk k. híveinknek a Péterfillér gyűjtést szervező társulatokat, melynek nálunk első sorban a Szentlázslótársulat. Ha minden katolikus csak egy-két fillérrel is járulna a Szentszék támogatásához, hathatós segélyben részesíthetnők Szent Atyánkat s

módot nyujtanánk neki különösen a pogányok megtérítésére, a missziók s a szegény templomok segélyezésére.

5. Ugyancsak ez utóbbi célból föl akarunk ajánlani Szentséges Atyánknak nem annyira drága, mint inkább jó és tartós anyagból készült s mindennapi használatra szánt egyházi ruhákat és szent-edényeket, hogy velük minél több missziói, szegény templomot ajándékozhatson meg. E cél megvalósítására buzdítjuk az oltáregyesületeket s a hitbuzgalmi társulatokat, a női, főleg a kolostori intézeteket, valamint minden rendű s rangú kath. híveinket is, hogy szent buzgóságban egyesülve méltó ajándékkal tisztelhegyek meg Szent Atyánkat.

6. Szívünk s kezünk ez adományai-val vonulunk aztán alkalmas időben Ő Eminenciája a bibornok hercegprimás vezetése alatt zarándoklatban Rómába, hogy ezzel is tanúságot tegyünk hitünkéről s lelkes, gyermeki ragaszkodásunkról egyházhoz s pápához.

7. Végül az aranymise napját mint közös ünnepet szeptember 18-ika után következő vasárnapon — szeptember 20-án — üljék meg hazánkban híveink. Az előző (szombat) este az Urangyala után 1/2 órai harangszó figyelmeztessen Ő Szentsége jubileumára. Vasárnapon mondassék ünnepi szent mise Te Deummal, melynek végzetével kitett Oltáriszentség előtt imádkozzanak a hívek a Szent Atya testi lelki jólétért s nemes szándékainak megvalósulásáért.

Igy válik majd ez ünnep Szentséges Atyánk vigaszára s hűséges gyermekeinek öröme; a mi örömünk az ő ereje, s az ő vigasza a mi dicsőségünk lesz.

A nemzeti nevelésről.*

A magyar népoktatásügy történetében a közelmult határozottan új korszakot jelöl. A valósi szellemi áthatott nemzeti nevelés újabb irányain és a tanítóanyag érdekeinek felkarolásán alapul e korszak metája. Az előbbi a magyar állami lét jövője kívánja, az utóbbi a méltányosság hozza magával.

A népnevelés terén nagy haladást mutat

* Elnöki megnyitó a cskii róm. kath. Tanítóegyesület gyűlésén.

az a körülmény, hogy a tanító nem kénytelen többé a megelhetésért folytatott harcban szétforgácsolni erejét s gyakran olyan téren szerelni be a legszükségesebbeket, amelyen egyáltalán nem érvényesülhet szakképzettsége, sőt aminek következtében iskolai működése is eredménytelenné válnék. Most már a társadalomban is elfoglalhatja a tanító azt a helyet, amelynek betöltésére hivatva van s amelyet eddig csak távolról kellett szemlélnie — mindig többet veszítve azon idealizmusból, amelyvel a tanítóképzőben egykor ifjú lelkét fölverték, — midőn tudniillik azon tudattal indult a nehéz pályán, hogy a nevelés alól kikerülő ifjúságot iskolán kívül is ő irányítja és így minél egészségesebb szelleművé alakítja a társadalmat. Azonban mit kellett tapasztalnia? Amíg az anyagiakért küzd, gyakran fölületes elemek veszik át a vezetés szerepét és ő a mellőzésnek egy erősebb nemében részesül.

Nem célok az ilyen korlátolatlan fellépési, de annál szegényebb gondolkodású társadalmi hangadók háborgatása, s a szerény tanítóság érdekében való méltatlankodás. Hanem éppen reflexzióval akarom megvilágítani jelenlegi kedvező helyzetünket s kifejezni azt a korszakalkotó jelenséget, amely zsenialis kultuszminiszterünk intézkedéseiben nyilvánul.

Körvonalozom azt a mezőt, amelyen — most már kevesebb anyagi gonddal — vetésünk és aratásunk nagyszerű munkáját kell végeznünk. Ez pedig a vallási szellemtől áthatott nemzeti nevelés mezője.

A népoktatási törvényekbe foglalt részletes tantervek és az újabban kibocsátott miniszteri rendeletek, amelyek lényegükben meg egyeznek a püspöki kar által elrendelt tantervvel, mind a nevelés-oktatás fontosságát hangsúlyozzák.

Ami nagyon természetes is.

Enélkül kötelességteljesítő honpolgárokat s önfeláldozó hazafiakat nem nyerhetne az állam. És azt a hatalmas erőt sem volna képes kifejteni, amelyre sajnos, a mindig jobban fegyverkező nemzetiségekkel szemben szüksége van.

A nemzeti nevelést erős vallás-erkölcsi szellemnek kell áthatnia; csak így akadályozható meg a sok ferde társadalmi irányzat, mely veszedelmesebb akármelyik nemzetiség ellenszenvénél, mert saját vérükből támad és lappangva szívósan pusztítja úgy az állami, mint a vallási szerveket. Ebben a tekintetben ne elégedjünk meg a bajok észlelésével, a keresztény eszmék pusztá hangoztatásával; ne gondoljuk azt, hogy azzal mindent megtettünk, pl. mint privát emberek az állam és az egyház által ránk rótt kötelezettségeknek megfeleltünk, vagy pedig (egyházi) egy hazai, illetőleg keresztény intézménynek, amilyen pl. az „Orsz. Kath. Népszövetség” tagdíjfizető részesei vagyunk. Mert ugyan mindenesetre szép dolgot cselekedtünk ezzel is; hiszen lelkiismeretünket talán így is megnyugtathatjuk és egyszerű példánk is ösztönözhet — talán — másokat hasonló tetterre. De nekünk nem mint privát embereknek, hanem mint tanítóknak édes hazánk és sok százados erősségünk, igaz vallásunk érdekében folyton cselekednünk is kell. Álljunk a társadalom élére; mi vegyük kezünkbe a zászlót. Csak bízunk kell erőnkben és a betegedő társadalom szerveibe új vért önthetünk. Legyünk bátrak, férfiak! de ne piaci téreken, hanem a társadalom forrásánál, igazi világunkban, az iskolában, ott operáljunk. Aztán találjuk meg azt a teret is, melyen a kezünk alól kikerülő ifjakat megóvhatjuk a társadalmi kufároktól. Néha vessünk számot magunkkal: nemesak mint egyének, hanem mint népevelők helyt álltunk-e?

Ha jelenlegi közgyűlésünkön szándékom volna valamelyes határozati javaslatot előterjeszteni, az mindenesetre azt az ideális óhaj-tást tartalmazná: a jövő közgyűlésen az egyesületi tagok önként számoljanak be azzal a pozitív eredménnyel, melyet egy év alatt a hitvallásos nemzeti nevelés és a társadalmi bajok irtása, vagy terjedésüknek megállítására tekintetében elértek.

Említenem sem kell, hogy minő eszközök állanak rendelkezésünkre a nemzeti nevelést illetőleg. Érre nézve kellő felvilágosítást nyújtanak az általános tantervek és rendeletek, melyek a nemzeti tárgyaknak különös gonddal való művelését írják elő. Azért szükséges már a tanítójelöltnek a nemzeti tárgyakból alapos képzésben részesülnie, mert tényleg ezeknek közlése alkalmazást fejt ki az oktató a legművészebb eljárását. Nem is olyan könnyű ám e tárgyak körében mozognunk, mint a hogyan né-melyek gondolják és úgy kicsinylőleg odavetik: A magyar nyelvetan akárcsak taníthatná, hiszen pusztá szabályok beemléztetéséből áll az egész, vagy: a történelem közönséges mesék sorozata, melynek közléséhez előkészület nem is szükséges, és a földrajz, azt meg éppenséggel könnyű leolvasni a térképről, stb. Könnyű bizony annak, akinek hajlandósága, előképzettsége és gyakorlata révén annyi ügyessége van, hogy néhány perc alatt a legholtabb betűnek és a legridegebb igazságnak lelket tud adni.

Ezt a könnyűséget pedig a tanítás művészetének nevezzük. És ezt kívánja tőlünk a nemzeti oktatás.

Sohasem lényegtelen tehát ezen tárgyakkal foglalkoznunk.

A magyar nyelvtanítás módja pl. roppant nagy ügyességet igényel a tanító részéről. Alapos előkészület nélkül nemcsak hogy eredménytelen a tárgy körében minden lépés, sőt a száraz szabályokkal való kizás bizonyos fokú ellenszenvet kelt a gyermekben a nyelv iránt. Kevés szabály, melyeket a növendék maga von le a példaközből, ugyan szükséges az ész fejlesztésére, de a magyar nyelvi oktatásnak a köre nem táplálja a nemzeti öntudatot. Hanem igenis szép eredményeket lehet elérni a beszéd és értelemgyakorlatok s az olvasmányok tartalmi tárgyalása révén. Ez értelem és kedély beszélgetés által könnyen fejleszhető. S mivel beszélgetésünknek bármelyik tárgya lehet anyaga, az oktatás kezdetén rakjuk le későbbi nevelésünk nemzeti alapjait. Midőn első alkalommal a gyermek meglévő képzetét kiigazítjuk, rendezzük és megvilágítjuk, figyelmét, fogékonyságát az igazra, szépre és jóra ösztönözzük, igaznak mutassuk a vallást, s z e p n e k az erényeket és j ó n a k, ami a lélek üdvére válik. A történelmi i g a z s á g o k alapján ébresszük elméjét nemzeti öntudatra; a h a z a s z é p s é g e n e k feltárással hassunk kedélyére és gyulasszuk fel szívében a honszeretetet; a közérdekű j ó cselekedetek és a pontos kötelességteljesítés példájával képezzük akaratát s formáljuk jellemét. A nyelvgyakorlatokat ne a rideg szabályok ismeretéseért, hanem a célból végezzük, hogy a növendékek nemzeti érzésűn és gondolkodásunk szép alakban való nyilvánításának eszközt meg-szeressék és hogy megsejtsék a nyelvben a nagy erőt, mely az egységes állam fenntartója. Hazánk szépségeinek, gazdagságának és nevezetességeinek ismertetésénél sem a száraz földrajzi nevek elmondásában találjuk a célt, hanem a külső szemléltetést az érzelmi képzés ügyességével kapcsolva össze, a magyar faj és föld iránti ragaszkodással, illetőleg szeretettel töltjük be a gyermeki szívet. A történelem meg éppen

elő példája legyen a közérdekű végzendő nemes cselekedeteknek és a bekés kötelesség teljesítésnek. Ez táplálja a nemzeti önértetet s fekezte az egyéneket társadalmi túlkapásaikban. E tárggyal hatalmas eredményeket lehet elérni. Tanítási eljárásunk itt a belső szemléltetés művészetén alapul. Ez pedig így történik. Lelkesülten szólunk a szép multról, úgy hogy érezzük át magunk is a történelmi szereplők helyzetét. Arcunk és szívünk tükör legyen, mely „régí dicsőségünk” és „nemzeti nagy létünk” tiszta fenyvét vetíti a gyermeki lélekre. Azonban túlságos szinpadí fogásokkal ne kápráztassuk a növendéket; a mesterkéltésgből származó szüggesztítő elterditi a szenge szívet; az igézet értelmi bénaságot okoz.

Méltóságosan hőmpölygő folyam legyen eljárásunk lefolyása, mely veszély nélkül haladva biztos célhoz vezet a ifjú lelkék hajóját: a z életbe, ahol baj volna a kiábrándulás. A belső szemléltetés művésze öszinte érzést s beszédben az oktató részéről mértékletességet kíván. Ahogy fölmelegítettük a gyermek kedélyét, engedjünk annak szabad áradatot. Lejtő a gyermeki lélek, melynek ormárról megindítva a tárgy magától gördül.

A vallási szellemtől áthatott nemzeti nevelés-oktatásnak tehát e hármas alapú egység körül kell forognia: Mert a népek óceánjával körülvev haza addig áll, s az ezeréves nemzet rajta addig élhet, míg drága nyelvünket műveljük és megbecsüljük; míg az édes anyaföldhöz, — mely „szült, ápol s egykor eltakar” — ragaszkodni fogunk s míg szent és nagy királyaink s derék őseink erkölcsiében megmaradunk.

Most már, midőn kormányunk böles intézkedése következtében kedvezőbb anyagi körülmények között lehetünk s nem kell megelhetésünk küzdelmében szétforgácsolnunk erőnket, nyíltan és bátran tehetjük azt az ígérteket, hogy minden tehetségünkkel a vallási szellemtől áthatott nemzeti nevelés-ügyet szolgálva legalább szűkebb körű hazánkban azon leszünk, hogy megakadályozzuk az egészségtelen társadalmi eszmék terjedését és igaz vallásunk s édes hazánk felvirágzásán munkálkodunk.

Harminc év után.

Harminc év szünte emberöltőnyi idő a mai idegesen rohanó világban.

A K ö z m ű v e l ő d é s befutotta ezt az emberöltőt. Mult számával újat kezdett. Nem lesz talán szerénytelenség, ha ebből az alkalomból különösebben is, reafordítjuk a közönség figyelmét.

Az a tény, hogy lapunk igen nehéz viszonyok között is, megszakítás nélkül, harminc éven át megjelenhetett, azt bizonyítja, hogy szükség volt rá és feladatát meg is oldotta, mert mindig töretlenül meggyőződéssel s lakadatlán kitarással szolgálta az egyházmegyének és híveinek érdekeit.

Közzsükséglet hozta létre s ez a közzsükséglet tartotta fenn. Szinte büszkeséggel mutathatunk rá, hogy az erdélyi egyházmegye már abban a korban, mikor még nem égett a talaj annyira a lábunk alatt, felismerte a kath. sajtó jelentőségét. Tudomásunk szerint nincs egyetlen egyházmegye, amelynek olyan régi lapja volna. Mert habár az Irodalmi Társulat adja is ki, mégis csak az egyházmegye lapjának tekinthető.

Eltökintve egyebektől, már ez a körülmény is, méltóvá tenné a lapot arra, hogy egyházmegyeszerte minden parókiára, tanítói lakásra, klastromba és minden katolikus házba útát találjon.

Ha ez így volna, Erdélyben nagyon hamar és nagyon könnyen meg lenne oldva a kath. sajtó kérdése. Fájdalom, nincs így.

Nálunk valami megmagyarázhatatlan közönységgel ülte meg az emberek lelkét, amely még most sem igen oldódik fel, amidőn a kath. sajtónak erősítése létkérdéssé vált.

Pedig az erdélyi katolikusokat meglevő autonómiánk is erősebb és szorosabb összetartásra, intenzívebb közös munkálkodásra kellene, hogy serkentse.

Ennek a hatékonyabb munkálkodásnak, eszmék, tervek, javaslatok megbeszélésének, hol volna a legkönyvebben megközelíthető tere, mint épen a sajtóban.

Példára hivatkozunk.

Az évenként összeülő státusgyűlésre. E gyűléseken a legfontosabb, a messze jövőre is kiható s az erdélyi katholicizmus egyetemét erőkölesileg és anyagilag érdeklő kérdések vetődnek felszínre.

És mégis azt tapasztaljuk, hogy átlag véve 3—4 óra alatt elvégeznek mindent. Miért? Mert a képviselők legnagyobb része a tárgyalás alá kerülő kérdésekkel nincs tisztában, sőt még tájékozva sincs rólok.

Nem csoda, mert mindenről csak a státusgyűlés előtt 2—3 nappal vesznek tudomást, (ha ugyan vesznek), az igazgatótanács évi jelentéséből.

Fizikai idejük sincs tehát, hogy a felvetődő kérdéseket minden oldalról tanulmányozhassák. Innen van, hogy akár előre is meg lehet mondani, hogy egyik vagy másik státusgyűlésen ki fog felszólalni. A többi képviselő csak a felszólalásokból ismeri meg a dolgokat úgy, ahogy.

Mennyire másképpen állana a dolog, ha az egyházmegye ügyei a sajtóban, tehát a Közművelődésben, éven át megvitatnának. Ha a t. világi statusképviselek is nemcsak a státusgyűléskor érdeklődnének a státus ügyei iránt, hanem állandóan és folyton-folyvást s ennek megfelelőleg agítálnak, javaslatokat tennének a lap hasábjain. Ilyenformán kialakulna egy kath. közvélemény, amelyet méltán képviselhetnének a megválasztott urak.

A mostani viszonyok és körülmények között azonban szó sem lehet ilyen közvéleményről. Nyíltan kimondjuk, hogy meg kath. intelligenciánk sincs tisztában autonóm szervezetünkkel. A nép annál kevésbé tudja, hogy mi fán terem. Amikor pedig sorompóba hívják — nincs köszönet benne.

Az autonómiába életet önteni csak úgy lehet, ha egyrészt az egyháznak minden tagja a kötelességeket vállalja és teljesíti, az őt megillető jogokat pedig gyakorolja. Mindkettőt azonban tudatosan. Mindig és minden alkalommal. Addig az autonómia nem autonómia, és kath. közvélemény nincs és nem lesz.

És nem lesz mély és igazi érdeklődés a kath. ügyek iránt.

Ilyen a mának a képe. Egy cseppet sem vigasztaló.

A dolgon változtatni kell. Legyen minden egyes ember a kath. autonómiának érző és értő tagja. Ezt pedig csak a sajtó útján lehet elérni. És hogy ezt el kell érni, abban egyetlen gondolkodó ember sem nyilváníthat külön véleményt.

Ezt a kath. érületet hozza meg az új esztendő.

Ennek megmunkálására és a viszonyoknak megfelelő kialakítására vállalkozik harmincegyedik évében a Közművelődés.

Ennek érdekében dolgozott eddigi pályafutásán is. Elismerjük, több jóakarattal, mint erővel. Ám a kellő és illő erő is kifejlődik, ha mindazok, akiket illet, támogatják küzdésében és munkájában.

Ezt a támogatást kérjük a jövőre. Jobban és hathatósabban, mint eddig volt.

Ezt kérjük a lap számára, s azok számára, akik a lap további sorsát a közel jövőben talán nagyobb eredménnyel, de nagyobb egyszerűséggel aligha fogják intézni.

Az eredmény érdekében újabb és újabb előfizetéseket, újabb és újabb munkatársakat kérünk.

H I R E K.

Petőfi önmagáról.

A Petőfi-Társaság ideai nagygyűlésen érdekes előadást tartott Kéry Gyula, a Petőfi-Társaság titkára, aki Petőfi több ismeretlen művét mutatta be, melyeket a Petőfi-relikviák legjobb ismerőinek is bemutatott, akik szintén hiteleseknek talláltak azokat. A bemutatott, eddig ismeretlen Petőfi-relikviák: két költemény és Petőfi előszava, melyet saját költeményeihez írt. Ezen előző kiválóan érdekes része az, melyben Petőfi saját költeményeinek kritikáiról nyilatkozik. Érdemesnek tartjuk olvasóinkkal megismertetni.

„Irodalmunkban a kritika s a közönség véleménye egymástól annyira különböző tán meg egy íróról sem volt, mint rólam. A közönség nagy része határozottan mellettem, a kritikusok nagy része határozottan ellenem van. Mások is, ma is hosszan fontolgattam: melyiknek van mar igazga? s mások is, ma is abban állapodtam meg, hogy a közönségnek. A közönség — az olvasót értem, — nem a színházat, a nézőt, mely kettő közt nagy a különbség — mondom: az olvasóközönség felreismerhet, mellőzhet valakit egy és más oknak következtében, de akit kegyelemre méltat, akit megkedvel, az azt, ha nem egyetlen mértékben is, de mindig megérdemli . . . ha csak az egész kor nem egészen ferde ízlésű; mit a mostaniról kétségkívül nem tehetni föl.

Ezelőtt csak egy évvel is, megvallom, nagyon nehezre estek az (önmagok által úgynevezett) kritikusok anathemái. Sok keserű órát szereztek nekem. De most már, hála Istennek, ki vagyok e gyöngöcségből gyógyulva s jóízűn tudok mosolyogni, ha látom ezen új Titánokat, mint erőlködnek reám Ossát és Peliont hajgátni. Sőt mindenik egy-egy Jupiternek képzelet magát, kinek szemhunyorítására megrendült az Olymp . . . megbillentik ezen Jupiterculusok az ő copfjaikat, de az Olymp nem rendül meg.

És miért ezen élet-halál háború ellenem? Mert, hidd el, tisztelt olvasó, hogy szándékuk nem csekélyebb, mint engemet megsemmisíteni. Én tudom, miért, de a közönség nem tudja és nem is fogja, általam legalább megtudni.

Ezen uraknak — folytatja Petőfi — a magyar rimről és mértékről fogalmuk sincs. Ők a magyar versekben latin metrumot és német cadentiát keresnek s ez az én költeményeimben nincs, az igaz, de nem is akartam, hogy szorosan legyen. A magyar mérték és rim még nincs meghatározva, ez még ezután fog, ha fog, kifejlődni és meghatározatni, e szerint róla nekem sincs tudatom, de van sejtésem . . . az ösztön vezet s a hol ők engem rim és mérték dolgában a legnagyobb lanyhasággal vádolnak, talán éppen ott járok legközelebb a tökéletes, az igazi magyar versformához.

Ami költeményeimben az aljasságot illeti, ez ellen ünnepélyes óvast teszek. Ez alávaló rágalom. Bátran ki merem lelkiismeretem itélőszéke előtt mondani: hogy nálam nemesebb gondolkodású és érzésű embert nem ismerek s én mindig úgy irtam és írok, amint gondolkodtam és éreztem. Mindig fájt e vád, mert ennek éreztem legjobban méltánytalan voltát. Ha néhol egyes kifejezésekre s a tárgyra nézve szabadabb vagyok másoknál, ez onnan van, mert én szerintem a költészet nem nagyúri szolgálat, hová csak fölpiperezve, fényes eszimbán járnak, hanem szentegyház, melybe booskorba, sőt meztelb is beléphetni.

Végre, hogy bennem szagatottság van, az, fájdalom, való; de nem csoda. Nekem nem adja Isten a sorsot, hogy kellemes ligetben csalóánydal, lombsusogás és putakesörgés közé vegyítsem énekeket a esendes boldogság — vagy esendes fájdalomról. Az én életem esata-téren folyt, a szenvedések és szenvedélyek esata-terén; régi szép napok holttesteit, meggyilkolt remények halálhőrgése, el nem ért vágyak guny-ka-sa s családások bosszorkánysíptásai között dalol feltébholyodottan muzsám, mint az elátkozott királyleány az operenciás tenger szigetében, melyet vadallatok és szörnyetegek őriznek . . . Aztán a szagatottság nem is egészen az én hibám, hanem a századé. Minden nemzet, minden család, sőt minden ember meghasonlott önmagával. Az emberiség a középkor óta nagyot nőtt s még mindig a középkori öltözet van rajta, immitt-amott megfoltozva és kibővíve ugyan; de ő mindazáltal más ruhát kíván, mert ez ígyi szűk neki, szorítja keblét, hogy alig vehet lélek-zetet s aztán szegényli is magát, hogy ifjú létere gyermekruhát kell viselnie. Így van az emberiség szegény és szorultság között; kívül esőndes, csak egy kissé halványabb a szokottnál, de belül annál inkább háborog, mint a vulkán, melynek közel van kitörése. Ilyen a század s lehetek-e én másforma? én századom hű gyermeke!”

Petőfi ezen előszavát 1847. január elsején írta Pesten, huszonnég éves korában.

— **A Kath. Sajtóegyesület** pénztárához a legutóbbi kimutatás szerint befolyt 70907 korona 92 fillér. Ehhez az erdélyegyházmegyei kispapok is hozzájárultak 56 koronával.

— **A kolozsvári róm. kath. Tanocotthon** január hó 5-én (vasárnap) a ker. szocialis egyesület helyiségében (Karolina tér.) könyvtára javára igen sikerült és látogatott karácsonyi ünnepélyt rendezett, a következő műsorral: 1. „Mennyből az angyal”, éneklék: a szereplők. 2. Szavalt: a Tanocotthon egyik növendéke. ■

**Tüdőbetegségek, hurutok, számar-
köhögés, skrofulózis, influenza**

ellen számtalan tanár és orvos által naponta ajánlva.

Miértogy értéktelen utánzatokat is kínálnak, kérjen mindenkor
„Roche” eredeti csomagolást.

F. Hoffmann-La Roche & Co. Basel (Svjc)

Sirolin

Emeli az étvágyat és a testisílyt, megszűn-
teti a köhögést, váladékot, éjjeli izzadást.

„Roche”

Kaplató orvosi rendelésre a gyógyszerár-
ban. — Ára üvegeknél 4.— korona.

mellett vívott csata után még huszonhárom olyan sebesültet kutattak fel, akik nélkülök bizonyosan elpusztultak volna.

CSARNOK.

Kepe Repertorium.

III.

Nagy György interpellációja a képviselőház 1907. évi december hó 18-án tartott ülésében a kepe megváltás dolgában.

A beszéd és válasz szövege ez:

Nagy György: A Székelyföldnek egyik kegyetlen, súlyos robotját, a kepe-t teszem interpellációm tárgyává.

A kepe történetében annak jogi természetére nézve hosszú ideig eltértek a vélemények. Egyesek azt állították, hogy a kepe személyes természetű szolgáltatás s mint ilyen állami megváltás alá nem kerülhet; de később mindinkább az a felfogás érvényesült, az a felfogás jegecesedett ki, — s ez ma már az általános felfogás az összes, a dologhoz értők között — hogy a kepe a dézsma-szolgáltatással, a papi tizeddel egyforma természetű s így az annak megváltására irányuló szabályoknak itt is érvényesülniök kell.

A törvényhozás bölcsesége 1848-ban meghozta a XIII. t.-cikket, a melynek 1. §-a parancsolólag, imperative kimondja, hogy (olvassa): „A papi tized, akár természetben, akár a természetben kiszolgáltatás helyett készpénzben teljesítetteti és pedig akár közvetlenül az egyházi rendnek, akár a haszonbérletnek fizetett, akár örökös szerződés mellett, akár királyi adomány által szerezett, ezennel örökre megszüntettetik”.

Hasonló intézkedést tartalmaz az egyházi szolgáltatásokra nézve az erdélyi 1848: V. t.-c., a melynek 6. §-át lehet alkalmazni a kepe-re s az 1848: XX. t.-cikk.

A kepe eredetét kutatva, az ezzel foglalkozók 1804-ig mentek vissza kutatásukban és megállapították azt, hogy a mostani kepezési rendszer a nagyszabedény General Commando-nak, Mitrovszky aláírásával 1804. szeptember 20-án kiadott rendeletén alapszik. A rendeletnek lényege az volt — s ma is így áll fenn a kepe-rendszer, — hogy minden gazda, a kinek 12 kalangya őszgabonja terem, három kalangya tavaszi és három kalangya őszi kepe-t tartozik adni, vagyis egyházi szolgáltatásban, egyházi adóban összes terményeinek, összes jövedelmének egy negyedrészt köteles szolgáltatni. Az igazságtalanság különösen abban volt, hogy a kinek 12 kalangyájánál több volt, ha százszor, ezerszer több kalangyája volt is, akkor se volt köteles többet fizetni, hogy tehát nem volt ebben az adóban progresszivitás, hanem inkább a szegény, mondhatnám a legszegényebb osztályt sújtotta, a kinek összesen 12 kalangyájuk termett. A rendelet értelmében az, a kinek hat kalangyánál több, de tizenkettőnél kevesebb termett, a fele kepe-t fizette, gyalogszerekek pedig osporát. De nemcsak volt e teher, hanem a maga teljességében ma is fennáll.

Ez a nagy, igazságtalan, kegyetlen adózás ösidőktől fogva fennállott a Székelyföldön. Több-ször megkísérlették ennek az adónak eltörlését, így, hogy a történelemre, a multa visszamutatásak, 1864-ben a nagyszabedény törvénytelen országgyűlésen Lászlóffy Antal indítványára elhatározták a kepe törlését és bizottságot küldtek ki a székelyföldi kepe tanulmányozására. A bizottság Thieman elnöke alatt megalakult,

kutatásokat végzett, de szerencsétlenségre előadoul egy Trauschenfels nevezetű ember választott meg, a ki híres volt magyarellenés érzelmeiről és épen ezért ez engedett az ész felett uralkodni a szívnek, annak a szívnek a mely tele volt magyarellenés érzelmeikkel és úgy adta elő az országgyűlésnek a bizottság indítványát, hogy akkor az ő indítványa alapján nem váltották meg a székelyföldi kepe-t, mert azt mondták, hogy az személyes természetű szolgáltatás, nem pedig a föld után kirovandó adó és ilyen indokolással azután a nagyszabedény országgyűlés elejtette a székely kivánság teljesítését.

Én igyekeztem visszafelé történelmileg megvilágítani a kepe eredetét; annál inkább kötelességemnek tartottam ezt, mert nem tudom, hiteles-e ez az értesülés vagy sem, de azt hallottam, hogy az a bizottság, a mely megalakult volna, hogy tanulmányozza a kepe eredetét és javaslatot tegyen, épen a kepe eredetére nézve nem talált kellő tájékoztatást és, a mint hallottam, egyes lelkészekhez intézett felhívást, hogy a mennyiben a kepe eredetére vonatkozó okiratok állanak rendelkezésükre, azokat terjeszték be.

Én kutatásaimat a székelyekre vonatkozó könyvekre és okiratokra alapítottam, így dr. Connert Jánosnak a székelyek alkotmánytörténetéről írt német nyelvű könyvére, Dózsa Elek „Erdélyi egyházi-jogtan” című könyvére, Karácsony Jánosnak több akadémiai értekezésére a székelyek eredetéről és Erdélybe való betelepüléséről Grimm János tanulmányára és kutatásaim alapján 1591-ig tudtam visszavinni a kepe eredetét.

Az 1591-iki országgyűlés meghagyja a tizedszedőknek, hogy a székelyektől a tized módjára hajtásák be a kepe-t, vagyis már 1591-ben törvényes intézkedést találunk, a mely a kepe-t a tizeddel egyformán minősíti. Még nevezetesebb erre vonatkozólag a Háromszék vármegye levéltárában talált okirat, a melyből megállapítható, hogy a milkoviai püspökség területén, a hova a multban a székelység tartozott, teljesen a dézsma-szolgáltatás természetével birt a kepe, úgy vettették ki és úgy is hajtatták fel.

Tovább menve a történelmi kutatás során, meg lehet először állapítani, hogy ezt a kepe-t eleinte a hívek a maguk áldozatkészségéből ajánlották fel az egyháznak, a papnak és a kántornak és ebből az önkéntes adományozásból a későbbi hatalmak rendszerint csinálták, állandósították, hogy ezáltal magukról egy jogos terhet jogtalanul átharítsanak a különben is annyi tehertől nyomott, annyi oldalról megsarcolt népre.

A kepe megváltása kérdésében a székely egyházak mindig egyetértettek, az összes egyházaknak a papjai, a katolikus, a református, az unitárius papok és azoknak hívei egyértelműleg azon voltak, hogy a kepe végre államilag megváltassék. Klasszikus példaként a felekezeti egyetértésnek, különösen előljárt ebben az ügyben az erdélyi katolikus státus, mint azt az alsziki kerület papságának meggyőző hangú, nagy tudással szerkesztett kérvénye is bizonyítja. A státusgyűlés vezérszónoka rendszeren Pál István apátkanonok volt, a státus minden egyes közgyűlésen foglalkozott a kepe kérdésével és minden alkalmat megragadott, hogy a kormány figyelmét erre a súlyos székelyföldi teherre felhívja. A legújabb idők eseményeire hivatkozva, 1904. június 19-én 1827. szám alatt kérte a miniszterintézet a kepe megváltását, akkor azonban a miniszterium, az akkori kormány azt a feleletet adta, hogy a kérdésben nem intézkedhetik a zavaros politikai körülmények miatt. Később, 1906. november 15-én, foglalkozott a

katolikus státus ezzel a kérdéssel, újra felirt a kormányhoz és a véletlennek különös összetalálkozása, hogy most egy esztendeje, 1906. december 18-án volt szives a vallás- és közoktatásügyi miniszter új megígérni az én december 15-én tartott beszédemre, hogy gondját fogja viselni ennek a kérdésnek és nemcsak ígéretet tesz, hanem a legrövidebb idő alatt az akciót ebben az ügyben megindítja.

Engem a mostani felszólalásra nem is a bizalmatlanság, nem is a türelmetlenség készítetett, hanem az a körülmény, hogy nagyon súlyos a népnek a kepe-robot és aki közvetlenül ismeri a székely nép életét, mint a hogy én ismerem, aki nem paloták ablakain át ismertem meg e népet, hanem minden nyomorúságát együtt éitem át, szenvedtem át vele, az én véreimmel, én hallom azt a sok keserű panaszt, a mely e kérdésben elhangzik és sok száz embernek kivánságát tolmácsolom, a sok kétségbeesett jalkiáltásnak adok kifejezést akkor, a midőn a háborgó, a fájo, a panaszos lelkek megnyugtataa végett a miniszter úrhoz interpellációt intézek. (Élénk helyeslés.)

Hogy mennyire fontos ez a kérdés és mennyire nagyjelentőségű e kérdés megoldása, ennek bizonyosságául hivatkozom arra a férfira, a kit e kérdésben vezérnek elismerek, aki a legtöbbet tett ezen a téren: Pál István kanonokra, aki e kérdésben teljesen elfogulatlan, nemes szívű, nagy tudású férfiú. Ő így nyilatkozik a kepe kérdésről (olvassa): „Ez az adózási rendszer így tartva egészen alkalmas arra, hogy a népben a papja iránti gyűlölettel minden vallásosságot kerüljön és a papságot végleg elkiserítse. Pedig ismétlem, hogy mindent el kell követni arra, hogy a nép vallásos és abból kifolyólag erkölcsös legyen és hogy a papság az anyagiak iránti kellemetlenségektől megszabadulva, élhessen magasztos hivatásának.

A hol tehát jogi kéty merül fel az állami megváltás illetőleg, ott lépjén előtérbe a gondolat, hogy egy népnek — szegénység által a végkimerülésig jutott népnek, az ország legkeletibb határában őrtálló ősi, tiszta magyar fajnak a felemeléséről, — megmentéséről van szó, annak és nem a földnek, hanem a rajta élő népnek lehető tehermentesítéséről, hogy az magához térve, tudja tovább is kitartó hűséggel szolgálni e hazát, munkálni a magyar állam érdekeit. Igen, magának a magyar államnak az érdeke is kívánja a székely lehető tehermentesítését, indokoltá teszi a kivételes kedvezményt is, hogy képes legyen az tovább is ezen a földön maradni, mert arra szüksége van a hazának, elkerülhetlenül nagy szüksége.”

Verecs József: Más egyházi adók is ilyenek!

Mezőfi Vilmos: Minden egyházi adót el kell törölni!

Nagy György: A legnagyobb veszedelme a kepe-nk abban áll, hogy elhidegültést szít a pásztor és a nyáj, a lelkész és a hívő között.

Pedig, t. ház, én legalább a magam szerény egyszerű fellegóságából kiindulva, az édes anya imádságos intésére, vallásos nevelkedésemre támaszkodva, a hazafisággal egyenértékűnek tartom a vallásosságot és azt tartom, hogy különösen Magyarországon e két fogalomnak, e két érzésnek össze kell fornia. (Helyeslés.) Mert, t. ház, a ki szereti ezt a földet, a ki hű és igaz híve ennek a hazának, annak biznia kell abban az örök Gondviselésben, a mely ezer esztendő zivatarai közepett mindig adott e hazának írókat, bölcseseket, tudósokat, államférfiakat és hadvezéreket, kik tanítsák, bátorítsák, vezessék a népet; biznia kell abban a Gondviselésben, a mely ott tündökölt Rákóczy kurucainak

kardján, a mely ott esendült meg Kossuth Lajos ajkán, a mely vezette Petőfi lantját s a melynek hangja zugott a harangból öntött ágyuk dörgésében. (Élénk tetszés és helyeslés bal felől.)

Ezt a vallásos érzést kell erősítenünk a népben: mert t. ház, a vallás nemcsak a vigasztalásnak bölcsesége, hanem a lélek teremtő ereje is. Ha ez a vallásos érzés el, akkor van erő a népben, van erő bennünk elviselni a sors csapásait, van erő hinni és bízni egy szebb jövőben, van erőnk küzdeni a nemesnek, a szépnek, a jónak diadaláért. Van erőnk a jóságra.

Ép azért szükséges, hogy ezen nagy, súlyos terhet, a mely válszafalat képez hívó és lelkesítő között, állami segítséggel töröljük el. (Élénk helyeslés a baloldalon.)

Azt vehetne fel azonban valaki, hogy maguk a hívók töröljék el a kepet, azok hozzák meg a kepe megváltásához szükséges áldozatot. Hat hiszen, ha anyagilag módjukban allana ez, szívesen megtennék. Kimutattam több ízben felszólalásaimban, hogy ott oly rosszak a gazdasági viszonyok, olyan nagy a földbirtokok megosztása, hogy a birtokosok 80%-ának 5 holdnál kevesebb földje van, azonkívül ott van a tagosítási költség, ott van az arányosítási költség, elvette tőlük az állam az erdőket és ma „fa-financok“ zárják el az erdőt a tulajdonosok elől, a legelő terméketlen és a feljavításra nincs pénz. Szóval minden téren szegénységgel találkozunk és így ettől a néptől azt kívánni, hogy ezt a súlyos áldozatot elviselje, teljes lehetetlenség. (Helyeslés balfelől.)

Azért kell sietni t. ház, a kepe megváltásával, ha a székelyeken akarunk segíteni, mert bizony a nyomor napról napra többet hajt ki idegen földre, idegen szolgátságba. Szomoruan kell hallani a híreket, hogy most már nemcsak Romániába, de a távoli Amerikába vándorolnak ki, a honnan alig 5—6% jön vissza, a többi ott pusztul. Így fog a székelység, a szinmagyarság. Épen, mert a miniszter urnak egy esztendő előtti felszólalásában is halottam és kiéreztem a szeretetet, a melylyel e kérdés iránt viseltetik, tisztelettel előterjeszttem a székelyföldi kepe megváltás érdekében a következő interpellációt (olvassa): Interpelláció a székelyföldi kepe állami megváltása érdekében a vallás- és közoktatásügyi miniszter úrhoz.

1. Hajlandó-e a miniszter úr a székelyföldi kepe állami megváltására és ezáltal a székelységnek egy kegyetlen, igazságtalan, súlyos robot alól való felszabadítására?

2. Hajlandó-e a kepe állami megváltásához szükséges összeget az 1908. évi költségvetésbe felvenni? (Helyeslés.)

Elnök: Az interpelláció kiadatik a vallás- és közoktatásügyi miniszter urnak.

Mezőfi Vilmos: Jobb volna ezzel foglalkozni, mint a kvótaemeléssel!

Gr. Apponyi Albert vallás- és közoktatásügyi miniszter: T. ház! Talán erre a közbeszólásra is reflektálni fogok az interpellációra adandó válaszom során, de méltóztatásnak megengedni, hogy az ügy fontossága és égető természete folytán rögtön válaszoljak Nagy György t. képviselőtársamnak interpellációjára. (Halljuk! Halljuk!)

Előrebocsátom, hogy a legteljesebb lelki egyetértésben vagyok azokkal az igen szép fejtegetésekkel, a melyeket a t. képviselő úr a vallásosságunk és a hazafiságunk összhangjáról mondott és az a szellem, a mely őt lelkesítette ebben a felfogásában, el bennem is és vezet engem minden ténykedésemben, abban is, amit az általa most felhozott ügy érdekében már eddig is tettem és legközelebb tenni szándé-

kozom. (Helyeslés.) Igenis maga a székelység olyan becses és fontos alkotó része a nemzetnek, hogy még akkor is, ha itt az osztó igazság tekintetei nem forognának fenn, az államnak segítő akciójára igényt tarthat. (Igaz! Ugy van!)

És most válaszok arra a közbeszólásra, a melyet Mezőfi Vilmos t. képviselőtársamtól hallottam, hogy t. i. jobb volna ezzel foglalkozni, mint emelni a kvótát. Bocsánatot kérek, a kvótaemelést nekünk nem cél, nem kedvtelés, hanem belemegyünk a kvótaemelésbe . . .

Mezőfi Vilmos: Mert felsőbb parancs!

Gr. Apponyi Albert vallás- és közoktatásügyi miniszter: . . . mert olyan gazdasági akciónak egyik nélkülözhetetlen alkotó része az, a mely akció ha elmarad, abból a mi népünkre még sokkal nagyobb nyomorúság gazdasági válság háramlik. (Úgy van! Úgy van!) Ezzel összeköttetésben kell a dolgokat nézni és nem jelszóként kidobni olyképe, hogy annak csak a tudatlanra lehet hatása, nem pedig azokra, a kik a dolgok mélyére néznek, a kik átlátnak a szítán és felismerik az agitációs célszót. (Élénk helyeslés.)

Visszatérve a kepe kérdésére, az első kérdés az, hogy hajlandó vagyok-e a székelyföldi kepe állami megváltása tekintetében a szükséges intézkedéseket megtenni. Válaszom az, a mint már egy éve is nyilatkoztam, hogy ezzel a kérdéssel igen behatóan foglalkoztam és foglalkozom azóta. Az első lépés, a mely feltétlenül szükséges volt, az, hogy teljesen tisztába jöjjenek a kérdés jogi természetével, mert maga t. képviselőtársam is kiemelte, hogy a mai napig a tudományban eltérő nézetek vannak ezen ügy természete iránt.

Nem mondhatok végleges nézetet, mert az előmunkálatok nincsenek még teljesen befejezve, de már ma is azon nézet felé hajlom, hogy ez csakugyan a tizedhez hasonló ügy, a mikor is a dolog természete szerint más megoldás, mint annak állami megváltása nem is gondolható. Épen ezért a vallás- és közoktatásügyi és az igazságügyi miniszteriumnak kiküldöttéből bizottság alakult, a mely nem olyan fajta tanulmányozásra lett utasítva, hogy ezek a kérdések eltemetessenek, hanem egészen precize megjelölt kérdőpontoknak tisztábazozatalára és a mely működését folytatja is már. Remelem, olyan időben fogja befejezni, hogy már a költségvetés tárgyalása alkalmával abban a helyzetben leszek, hogy egész határozott nézetet fejezhetek ki itt a t. házban e tekintetben. De akár így legyen a dolog, akár úgy, a kepe teher könnyítése tekintetében mindenesetre tenni kell, még pedig erélyesen. (Helyeslés balfelől.) Ha nem azon az alapon, hogy a tizedhez hasonló szolgáltatás az, hát akkor egyszerűen az 1848. évi XX. t.-c.-nek végrehajtásaként, (Helyeslés.) amely törvény az elviselhetetlen természetű egyházi terhektől való felszabadítást az államnak kötelességévé teszi. (Helyeslés.) Ennek folytán válaszom az első kérdésre az, hogy mindenesetre és pedig nem hosszú időn belül: segíteni ohajtok ezen a bajon. (Élénk helyeslés a baloldalon.)

Az 1908-ik évi költségvetésben a t. képviselő urak erre vonatkozó összeget még nem fognak találni épen azért, mert a legszükségesebb előmunkálatok bár befejezésükhöz közelnek, de abban az időben, midőn az 1908. évi költségvetést összeállítottam, még befejezve nem voltak. De ha a dolog teljesen tisztába hozott, lehet még esetleg az 1908-ik éven belül is külön törvényhozási intézkedéssel ezen segíteni, de mindenesetre legkésőbbre az 1909. évi költségvetésben, remelem és hiszem: benne

lesz ennek a kérdésnek a megoldása, ami a költségvetés tárgyalásával egyidejűleg fog esz-közöltetni. (Helyeslés.)

Ezzel t. képviselőház, elmondtam azt, amit a dolog mai stádiumában elmondhatok. Ismétlem, hogy bár én egy olyan közvetlen érintkezésben a mi népünknek ezen részével nem voltam, mint t. képviselőtársam, mégis hivatali kötelességemmel és lelkiismeretemmel fogva ép oly melegen szívemen hordom ennek az ügynek igazságos, méltányos és gyors megoldását, mint maga az interpelláló t. képviselő úr. (Élénk helyeslés.)

Elnök: Az interpelláló képviselő urat illeti a szó.

Nagy György: T. képviselőház! A miniszter úrnak szép és megnyugtató választát mind a magam, mind a székelység nevében köszönettel tudomásul veszem. (Helyeslés.)

Nagy György történeti adatai javarészből tévesek; de érdekes a miniszter válaszában az, hogy amennyiben a kepe megváltására más jogalapot találni nem lehetne is, az 1848. évi XX. t.-c. is teljesen elégséges jogalap.

Timon Ákos budapesti jogtanár véleménye a kepe körül.*

(8. §. Az erdélyi kepe.)

Ujabbán gyakran halljuk emlegetni az erdélyi egyházmegyében divó „kepe“ szolgáltatást, mint a párbértől eltérő természetű tizedszerű dologit, a melynek megváltásáról külön kell gondoskodni; miért is szükségesnek tartom emlegetni a kérdéssel is röviden foglalkozni és a „kepenek“ eredetét, jogi természetét megállapítani.

Az az egyházi szolgáltatás, a melyet Erdélyben általában „kepenek“ neveznek, jogi természetére nézve teljesen azonos a Magyarországon „párber“, „agyber“, „karc“, „lelekenz“ stb. elnevezések alatt ismert egyházi szolgáltatásokkal. A „kepe“ elnevezés eredetét a szolgáltatások minőségétől vette. A földbirtokok bíró hívek a lelkésznek járó szolgáltatást kezdetben olyképen teljesítették, hogy az általuk termelt gabonane-műekből, búzából, rozsból, árpából vagy zabból a szántóföldön összerakott bizonyos mennyiségű csomót, a melyet Erdélyben „kalongyának“ vagy „kalangyának“, Magyarországon „keresztnek“ neveznek — engedtek át a lelkésznek. Az ilyenképen természetben teljesített egyházi szolgáltatást, a mely bizonyos számú „kalongyát“ foglal magában, neveztek „kepenek“. A „kepe“ ehhez képest a szolgáltatás minőségének és egyszersmind mértékének jelzője lett. „Kepezok“-nek nevezték azokat a földbirtokos híveket, a kik terménybeli szolgáltatásokat teljesítettek, szemben azokkal, a kik igen csekély vagy semminemű birtokkal nem bírván, mint a hivatalnokok, iparosok, kereskedők és zsellérek pénzbeli szolgáltatást teljesítettek, s a kiket szolgáltatásuk minősége után a török „asper“ (kis ezüstpénz) szó után „osporasoknak“ neveztek.¹⁾

A „kepe“ mint a szolgáltatás mértéke a lelkési jövedelmek összeírásának tanúsága sze-

* Timon Ákos: A párber Magyarországon, jogtörténeti fejlődése és jelen állása szerint. Második bőv. kiad. 433—438. l.

1) „A rendszerint régtől fogva való parochiális proventusok“ szolgáltatását biztosítja az Approb. Const. I. R. V. C. 1. cikke. — „A jószágatlan nemes emberek, a kiknek jobbágyuk is nem fizethet, az egyházi rendnek való fizetésből magukat ki ne vonják és ha ki nem többet, mint egy parasztember tartozék fizetni, sub poena fl. 12.“ Approb. Const. V. R. 46. Edictum.

rint jelenleg általában két csomót vagy „kalangyát” jelent, de vannak plebániák, a melyekben a lelkésznek szolgáltatott kepe három vagy négy kalangyát is foglal magában.) Az „egész kepek” tehát rendszerint azok, a kik két kalangya buzát vagy rozstot és zabot, „felkepekék”, a kik csak egyet szolgáltatnak. A buza vagy rozstot „őszi kepeknek”, a zab kepepedig „tavaszkepeknek” nevezik.)

A buza, rozst és zab kepeped eredetileg kálászosan szalmával együtt szolgáltaták a lelkésznek és sok helyen így szolgáltatják jelenleg is; de jelenleg már a szolgáltatás történetik tiszta szemben is és így keletkezett a kepeköz újabb csoportja: „a vékával fizetők” vagy „szemes kepeköz”, szemben azokkal, a kik régi mód szerint teljesítik a szolgáltatást: „a szalmás kepeköz.”)

Az erdélyi egyházmegye plebániának jövedelmi összeírásai kétszegtelenül bizonyítják azt is, hogy a „kepe” a mai nyelvjárás szerint már általában a lelkésznek járó egyházi szolgáltatást, a z e g y h á z k ö z s é g i a d ó t jelenti épen úgy, mint Magyarországon a „párber.” Az összeírásokban nemcsak buza, rozst és zab keperől van szó, hanem „fakeperől” is,⁴⁾ a mi alatt bizonyos szeker, hozatal vagy terü tüzifát értenek, továbbá „molnarkeperől”,⁵⁾ vagyis a molnárak által szolgáltatott lisztől. Sőt egyik-másik összeírás az oszporásokat azaz a penzt fizető hiveket „penzkepekének”⁶⁾ nevezik, a mi a legjobban bizonyítja, hogy a „kepe” általában egyházközségi adót, párbertermészetű egyházi szolgáltatást jelent.

Mindezek alapján nyilvánvaló, hogy az erdélyi „kepe” eredetében és lényegében nem egyéb, mint a magyarországi „párber”,⁷⁾ azaz a hivateltól a lelkésznek járó egyházi szolgáltatás, egyházközségi adó, mely mint ilyen csak a parochiális kötelek alapján, az e kötelekbe tartozó hivateltól követelhető.

Az a körülmény, hogy a kepeped egykoron csak a földbirtokkal bíró hivek fizették birtokuk nagysága szerint (??), ép úgy nem lehet döntő ennek a szolgáltatásnak jogi természetére nézve, mint nem döntő a párberszolgáltatásoknál az, hogy e szolgáltatások bizonyos esetekben a jobbágyházak és telkek szerint voltak és vannak kivétel, mert ez csak a szolgáltatás kulcsát és mértékét állapítja meg, de nem annak jogi természetét. Világosan kiderül ez onnan is, hogy a „kepe” név alatt ismert szolgáltatásoknál épen úgy, mint a párbernél a birtokos egyen személyi állapotától, özvegy, vagy nő-

1) A kászonujfalui (Csik vármegye) plebánia jövedelmi összeírása szerint egész béres (kepező) 3 kalangyát fizet. — Gyergyóujfaluban (Csik vármegye) 3 kalangyás, 2 kalangyás, másfél és 1 kalangyás kepefizetők vannak. — A székelykeresztúri (Udvarhelyvármegye) plebánia összeírása szerint a birtokos párok 4 kalangya kepeped szolgáltatnak.

2) Lásd Csikszentimre, Csikszentlélek, Gyergyóalfalu, Oroszhegy s számos más erdélyi egyházmegyei plebániái jöved. összeírását.

3) A fenyédi (Udvarhely vmegye) plebánia összeírásában olvassuk, hogy ott „szalmáskepe” s szemeskepefizetők” vannak. Zetelakán és Lengyelfalván (Udvarhely vmegye) az összeírás csak „szalmáskepeköz”-ről tesz említést — A máréfalvai (Udvarhelyvmegye) plebánia összeírása „vékával fizetők”-et említ.

4) Lásd pl. a szentléleki, lengyelfalvai, fenyédi, csikszentimrei és csikmenasági (Csik vm.) plebániák jöved. összeírásait.

5) Lásd a gelencei (Háromszék vármegye) plebánia jöved. összeírását.

6) Lásd a máréfalvai (Udvarhely vmegye) vagy a csikszentléleki (Csik vmegye) plebánia összeírását.

7) A kászonjakabfalvai (Csik vmegye) vagy a zágoni (Háromszék vmegye) plebánia összeírásában maga a lelkész is „kepe, illetőleg párber” cím alatt sorolja föl a hivateltól járó szolgáltatásokat.

len mivoltját mindenkor figyelembe vették. Ehhez képest a kepe is az önálló háztartáshoz fűződő szolgáltatás, a melyet nem minden birtokos, hanem csak az egyházközséghez tartozó házaspárok, özvegyek, családfők vagy önálló gazdák teljesítenek.

Ennek igazolása végett álljon itt néhány jellemző példa:

Az oroszhegyi (Udvarhelyvmegye) plebánia 1896. évi jöved. összeírásában a lelkész kepejárandságára nézve a következő adatok olvashatók:

„A hitközségi hivateltól, számszerint 793 háztól, párönkint fizetni szokott illetmény: 210 kalangya őszi kepe, 211 kalangya zabkepe, pénzfizetés-oszpora címen 424 frt. 03 kr., fakepe 211 hozatal.”

A kivétel módozatára nézve a lelkész megjegyzi: „az első osztályú gazdák — illetőleg párok fizetnek 2 kalangya őszi és ugyanannyi tavaszi zabkepeped; a második osztályúak fizetnek 1 kalangya őszi és ugyanannyi zabkepeped; 3-ik vagyis szegényebb osztályúak fizetik az ugynevezett oszporát. Az igazonó marhas gazdák fizetnek még egy hozatal tüzifát.”

Farkaslakon (Udvarhely vmegye) 287 kepező család fizet 292 kalangya eleybuzát, ugyanannyi zabot, 120 frt. oszporát, 89 terü tüzifát.)

Székelykeresztúron (Udvarhelyvármegye) 4 birtokos pár 4—4 kalangya buzát, 2 földműves pár 2—2 kalangyát ad, hivatalnokok, kereskedők, vegyes házasságban élő párok, iparosok és zsellerek oszporát adnak.

Gyergyó-Alfalun (Csik vmegye) a jöved. összeírás szerint az egész kepekék a papnak 2—2 kalangyát fizető családfők.

Baróthon (Háromszékvmegye) „kepeped” fizet minden önálló róm. kath. gazda birtoka után, a róm. kath. özvegyek is. Az igen csekély, vagy semmi birtokkal nem bírók oszporát (kézpénzt) fizetnek.”

P á l y á z á t.

A felvinci róm. kath. kántori állásra pályázatot hirdetek.

Javadalom: 1.) A kántori és tanítói földek után haszonbér 502 kor., 2.) Kepe 30 kor. 3.) Stola 20 kor. 4.) Vízkeresztkor mintegy 25 kor. 5.) 75 □-öl zöldskóger kert évi haszna. 6.) 425 □-öl pusztaszőlő terület haszna. 7.) egy jó karban lévő 2 szobás lakás, földszinten egy pinczelakás: tehát a kert és szőlő területen kívül összesen 577 kor.

Pályázhatik oklevéllel nem bíró egyén is, ki lelkészi bizonyítvánnyal igazolja az orgona, ének- és szertartásokbani kellő jártasságát.

Kötelessége: a kántori teendők, templom tisztán tartásának felügyelete és a tan-kötelesek énektanítása hetenkint 2 órában.

Felvinc (Torda-Aranyosm.) 1907. december 27-én.

Lőrincz Ferenc,
róm. kath. lelkész.

1) Egy kalangya buza ad egy litervékát (20 liter), egy kalangya zab ad másfél litervékát (30 liter.)

Schmidt János, Budapest, IX. Ráday-u. 40.

Speciálista bármily stílus és vallás templombereendezési tárgyainak különösen modern olajlak marványozására.

A népiskola tananyagának tantárgyan-kenti beosztására szolgáló

Részletes Tantervnyomatvány

(sajtó alatt); vagy az osztályonkénti feldolgozásra használható

Tananyagbeosztási nyomatvány

a miniszteri és külön a róm. kath. tanterv szerint készült füzetekben megrendelhető a hat vagy bármelyik öt oszt. szám. postadíjjal együtt 2 kor., négy oszt. 1.80, három oszt. 1.60, két oszt. 1.40, egy oszt. 1 korona előleges beküldése mellett

GYERKES MIHÁLY ig. tanítónál
Székelyudvarhely.

Szőlő oltványokat

szállít, fajtisztaságért jótállva legudasabb válaertőkban a már évek óta elsőnek és legmegbízhatóbbnak ismert.

Kükküllőmenti

első szőlőoltvány telep

tulajdonos: Caspari Frigyes Medgyes

Nagykükküllő megye.

Tessék képes árjegyzéket kérni!

Az árjegyzékben találhatók az ország minden részéből érkezett olaszországi levelek, emellett minden szőlőbirtokos megrendelésének megtétele előtt az ismerős személyiségektől úgy szó, mint irásbeli bizonyítást szerezhet magának fenti szőlőtelep feltétlen megbízhatóságáról.

Tisztelettel értesitem a n. érd. helybeli, ugyszintén a vidéki közönséget, hogy a 16 év óta fennálló Gruninger-féle

Czukrászdát

saját czégem alatt vezetem

Mely alkalommal felhívom a n. érd. közönség b. figyelmét, hogy rendelések pontosan és jutányosan eszközöltetnek, továbbá hogy az összes e szakba vágó cikkek raktáron vannak u. m.: **bonbon, teasütemény, deszert sütemény, diós- és mákospatkók, befőttök, izek, a legfinomabb anyagokból izletes és legfinomabb kivitelben.**

A legfinomabb különlegességu borok, pezsgők, likörök, rum, stb. jutányosan kaphatók.

Miről is szives meggyőződést kér tisztelettel:

Fritz Gyula, czukrász
Gyulafehérvár. Hunyadi-tér 3 sz.

Hirdetések jutányos áron felvételnek e lap

kiadóhivatalában.

Felhívjuk a t. közönség becses figyelmét azon körülményre, hogy a **Közművelődés** jelen alakjában **hirdetéseket** is közöl.

Ennélfogva tért nyer lapunkban az adásvételi ügylet iránti érdeklődés is, a mennyiben birtokok eladását, vagy vételét, haszonbérleteket, állások betöltését, árverések vagy árlejtések határidejét, ipari és kereskedelmi cikkek ismertetését és ajánlását célszerűen lehet eszközölni, — továbbá gyógyfürdők, nyári lakok, szőlőkertek, gyógyító és tápszerek, borok, ásványvizek és másnemű italok eladására vagy vételére és mindennemű szükségletek kielégítésére igen kényelmes módon lehet eladót, illetve vevőt találni.

Sikeresen lehet továbbá a **Közművelődésben** való hirdetés útján értékesíteni eladásra szánt könyvtárakat, irodalmi műveket, zeneeszközöket, festményeket, könyveket, képeket, ujságlapokat, szobrokat fegyvereket, régi pénzeket, ékszereket, butorokat, háztartási gazdasági és más eszközöket stb. stb.

Hirdetési feltételeink a következők:

Egy egész oldal területet elfoglaló hirdetés egyszeri közlési díja		K. 10.—
Egy fél oldal		„ 6.—
Egy negyed	„	„ 4.—
Egy nyolczad	„	„ 3.—
Egy tizenhatod	„	„ 2.—
Egy harmincketted	„	„ 1.—

Iparosok és kereskedők többszöri hirdetés megrendelése esetén 10⁰/₀ árengedményben részesülnek.

A hivatalos hirdetések közlési díja külön árszabás alá esik és pedig cm. területes számítással, mely területnek egyszeri közlési díja 10 fillérben van megállapítva.

Hirdetések szövegezését is elvállaljuk, de annak fejében külön 1 korona díj számíttatik fel.

==== **A hirdetések díja előre fizetendő.** ====

Hirdetésekre vonatkozó megrendelések és pénzküldemények a kiadóhivatalba intézendők.

Tisztelettel
a kiadóhivatal.